

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE 7/2009 rd

Regeringens proposition om godkännande av Haagkonventionen om skydd för barn samt med förslag till lag om sättande i kraft av de bestämmelser i konventionen som hör till området för lagstiftningen och till lagar om ändring av vissa lagar som har samband med konventionen

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 5 februari 2009 en proposition om godkännande av Haagkonventionen om skydd för barn samt med förslag till lag om sättande i kraft av de bestämmelser i konventionen som hör till området för lagstiftningen och till lagar om ändring av vissa lagar som har samband med konventionen (RP 218/2008 rd) till lagutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Markku Helin, justitieministeriet

- hovrättsråd Marjatta Möller, Helsingfors hovrätt
- tingsdomare Pekka Päivänsalo, Helsingfors tingsrätt
- förvaltningsrättsdomare Liisa Heikkilä, Helsingfors förvaltningsdomstol
- inspektör Maisa Gynther, Magistraten i Esbo
- servicechef för barnskyddets öppenvårdstjänster Jaana Vilpas, Vanda stad
- advokat Anna Pellosniemi, Finlands Advokatförbund
- docent, juris doktor Kirsti Kurki-Suonio.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av
— Finlands Kommunförbund.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att riksdagen ska godkänna konventionen om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn. Konventionen ingicks i Haag den 19 oktober 1996. Vidare föreslås riksdagen anta en lag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i konventionen och om tillämpning av konventionen. Ändringar

föreslås också i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt samt barnskyddslagen.

Syftet med konventionen är att fastställa den stat vars myndigheter har behörighet att vidta åtgärder till skydd för barnets person eller egendom samt att fastställa vilken lag dessa myndigheter ska tillämpa. I konventionen finns också bestämmelser om vilken lag som är tillämplig på föräldraansvar och om erkännande och verkställighet i de fördragsslutande staterna av åtgärder

till skydd av barn. I konventionen ingår dessutom bestämmelser om samarbete mellan myndigheterna i de fördragsslutande staterna för att uppnå konventionens mål.

Ratificeringen av konventionen faller dels under Europeiska gemenskapens exklusiva behörighet, dels under medlemsstaternas behörighet. I Europeiska gemenskapen har man fattat beslut om att medlemsstaterna ska ratificera konventio-

nen eller ansluta sig till den i gemenskapens intresse.

Lagen om sättande i kraft av konventionen avses träda i kraft genom en förordning av republikens president. De övriga lagarna avses träda i kraft genom förordning av statsrådet. Meningen är att tidpunkten för ikraftträdandet ska sammanfalla med den tidpunkt då 1996 års Haagkonvention träder i kraft i Finland.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Syftet med konventionen i propositionen, nedan Haagkonventionen om skydd för barn, är att förbättra skyddet för barn i situationer med internationella anknytningar. Därför innehåller konventionen bestämmelser som hör till området för internationell privaträtt för det första om vilken stat som är behörig att vidta åtgärder för att skydda barnets person eller egendom. Vidare föreskriver konventionen vilken lag som är tillämplig på sådana åtgärder och om erkännande och verkställighet av åtgärder till skydd för barn i de fördragsslutande staterna, liksom också om samarbete mellan myndigheterna i de fördragsslutande staterna. Åtgärderna i konventionen täcker in bland annat bestämmelserna om vårdnad om barn, intressebevakning och placering av barn i familje- eller institutionsvård i finsk lagstiftning. Lagutskottet anser att det är viktigt och angeläget att Finland tillträder Haagkonventionen om skydd för barn.

Finland är part i en lång rad fördrag som har samband med Haagkonventionen om skydd för barn. Men fördragens innehåll och tillämpning har en mer begränsad räckvidd än Haagkonventionen, som alltså kompletterar de instrumenten på viktiga punkter. Ju fler fall med internationella anknytningar som dyker upp, desto större är behovet av en sådan bred global konvention. Utskottet har erfärut att fallen har blivit allt vanligare i Finland.

I Europeiska unionen gäller rådets förordning (EG) nr 2201/2003, nedan förordning Bryssel IIa, som i långa stycken föreskriver om frågor kring föräldraansvar. Meningen är att Haagkonventionen ska sättas i kraft mellan EU:s medlemsstater och därmed kommer båda instrumenten att tillämpas på föräldraansvar. Med tanke på detta föreskrivs det i förordning Bryssel IIa i vilka fall förordningen är tillämplig. Konventionen kommer också att komplettera gemenskapslagstiftningen i och med att där ingår bestämmelser om tillämplig lag som inte finns i förordningen Bryssel IIa.

Utlåtande i en fråga om umgängesrätt

Om frågan om umgängesrätt ska avgöras i en främmande fördragsslutande stat, får den förälder som är bosatt i Finland enligt lagförslag 1 begära ett utlåtande av socialnämnden om omständigheter som är viktiga för att bevilja eller utöva umgängesrätten. Utlåtandet lämnas av socialnämnden i den kommun som den framställande föräldern är invånare i.

Det framgår inte av propositionen hur kostnaderna för ett utlåtande avses bli täckta. Utskottet har tagit del av en kalkyl som visar att de sammanlagda kostnaderna för kommunerna för uppgiften ligger kring 110 000 euro per år, om det skrivs omkring 100 utlåtanden i hela landet.

Att lämna utlåtande om umgängesrätten är en ny uppgift för kommunernas socialnämnder och därför anser utskottet att de nödvändiga resurserna bör tillhandahållas genom statsandelssystemet. Utifrån den gällande socialvårdslagen

(710/1982) är det inte klart om det aktuella utlå-
tandet ingår i de sociala tjänster som kommunen
enligt lagen ska sörja för och som lagen om pla-
nering av och statsandel för social- och hälsovår-
den (733/1992) därmed är tillämplig på. För att
göra bestämmelsen så tydlig som möjligt i rela-
tion till statsandelssystemet föreslår utskottet att
10 § i lagförslag 1 kompletteras med ett nytt
3 mom. om att lagen om planering av och stats-
andel för social- och hälsovården ska tillämpas
på sådan kommunal verksamhet som avses i pa-
ragrafen.

Det är nödvändigt att räkna med kostnaderna
för denna uppgift i budgeten för 2010, eftersom
det är möjligt att konventionen träder i kraft i
Finland hösten 2010. Så är fallet om EU:s med-
lemsstater enligt ett beslut i rådet för rättsliga
och inrikes frågor deponerar sina ratifikations-
eller anslutningsdokument samtidigt senast den
5 juni 2010. Tidpunkten för konventionens
ikraftträdande är beroende av övriga EU-med-
lemsstaters åtgärder därför att bestämmelserna i
konventionen ingår dels i EU:s, dels i medlems-
staternas behörighet.

Den kalkylerade statsandel som ska avsättas
för de nya uppgifterna från början av 2010 täck-
er in hälften av kostnaderna. Om konventionen
alltså träder i kraft i Finland hösten 2010, upp-
går kostnaderna för kommunerna för att lämna
utlåtande enligt kalkylen ovan till sammanlagt
högst 55 000 euro. Statsandelen (50 %) är då
27 500 euro. På helårsnivå uppgår statsandelen
(50 %) för kommunernas sammantagna kostna-
der på ca 110 000 euro 2011 till 55 000 euro.

Utskottet påpekar i alla fall att det i en nog-
grannare resursbedömning måste beaktas att det
föreslagna utlåtagandet om internationella frågor
är mer begränsat än det utlåtande som domsto-
len begär i ärenden som gäller vårdnad om barn
och umgängesrätt. I utlåtagandet krävs ingen be-
dömning av om umgängesrätten ligger i barnets
intresse eller inte, utan det handlar om huruvida
den umgängesberättigade föräldrarnas personliga

egenskaper och förhållanden är sådana att um-
gängesrätt utifrån dem kan beviljas.

Utbildning och annan handledning

Det är viktigt att se till att de myndigheter som
handlägger ärenden som berör barn får lämplig
utbildning och introduktion i Haagkonventio-
nen, anser utskottet. Reformen bidrar till att jus-
titieministeriet som är den centralmyndighet
som avses i Haagkonventionen och Helsingfors
hovrätt som är första rättsinstans samlar på sig
expertis på internationellt barnskydd. Den här
expertisen bör gärna utnyttjas i utbildning och
annan handledning.

Förslag till beslut

Med stöd av det ovan anförda föreslår lagutskot-
tet

*att riksdagen godkänner konventionen i
regeringens proposition till den del den
ingår i Finlands behörighet,*

*att lagförslag 2 och 3 godkänns utan
ändringar och*

*att lagförslag 1 godkänns enligt propo-
sitionen men 10 § med ändringar:*

Utskottets ändringsförslag

10 §

Utlåtande i ärende om umgängesrätt

(1 och 2 mom. som i RP)

*På verksamhet som kommunerna ordnar med
stöd av denna paragraf tillämpas lagen om pla-
nering av och statsandel för social- och hälso-
vården (733/1992) , om inte något annat före-
skrivs genom lag. (Nytt 3 mom.)*

LaUB 7/2009 rd — RP 218/2008 rd

Helsingfors den 14 maj 2009

I den avgörande behandlingen deltog

vordf. Anna-Maja Henriksson /sv
medl. Esko Ahonen /cent
Paavo Arhinmäki /vänst
Timo Heinonen /saml
Oiva Kaltiokumpu /cent
Ilkka Kantola /sd
Sampsa Kataja /saml

Jari Larikka /saml
Sanna Lauslahti /saml
Outi Mäkelä /saml
Johanna Ojala-Niemelä /sd
Markku Pakkanen /cent
Pirkko Ruohonen-Lerner /saf
Tero Rönni /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Tuokila.